

Domsöndagspredikan, Gottsunda kyrka den 25 november 2007

Bengt Gustafsson

Matt 25: 31-46

Vad är det egentligen för en dom vi talar om idag på Domsöndagen? Vi hör i dagens texter att det handlar om en rättvis dom, en dom efter våra gärningar. I första årgångens text handlar det också om vad vi gjort dessa ”våra minsta bröder”, ty det vi gjort mot dem har vi gjort mot Kristus själv. De mest undanskuffade, de hungrande och törstande, de hemlösa och illa klädda, de på sjukhem och fängelser, är som Kristus själv!

Man har ofta i de kristna traditionerna gjort allt detta till personliga frågor – det handlar om vad DU gjort, och det gäller DIN själ och DITT framtida liv, ett evigt liv i salighet eller till evigt straff. Alltsammans blir en personlig fråga, och visst är det en personlig fråga. Delvis.

Men nu är det inte bara så. I dessa tider när väderkatastrofer drabbar miljontals människor, senast i Bangladesh, växer en obehaglig kunskap fram bland oss – katastroferna sker åtminstone delvis på grund av oss. Vi måste inse att det närmaste halvsekle framåt, åtminstone, kommer detta att hända allt oftare – människor kommer att hamna i hungersnöd och vattenbrist, bli hemlösa och sjuka, på grund av hur vi lever i vår del av världen, så att jordens klimat blir allt svårare att leva i och särskilt i de fattigaste länderna. Vårt, och våra barns och barnbarns skuldbörda kommer att växa – hur ska de hantera detta? Slår de av TV-nyheterna, orkar inte titta? Ger de upp grundtanken att dessa minsta bröder i katastrofland är som vi, med samma rättigheter som vi, men ännu oskyldigare än vi till de katastrofer som drabbar dem? Kommer de inte längre att stå ut med själva tanken på medmänsklighet? Inte orka med att leva upp till den tanken, ännu mindre än vi orkar?

I kristendomens historia i Europa brukar man se jordbävningen som förstörde Lissabon 1755 som en vändpunkt. I flodvågen som följde på jordbävningen dog 40 000 människor. Det verkade omöjligt att tänka att katastrofen var ett Guds straff för människornas syndliga leverne. Istället var det fråga om naturens nyckfullhet. En förfärlig tillfällig händelse som följde naturens egna lagar, men inget alls som hade att göra med någon Guds dom över mänskligheten. Ingen människa var skyldig. Gud, den som man brukat tänka sig som allsmäktig, hade inte heller någon del i detta, om han alls fanns.

Denna katastrof för mer än 250 år sen nu gjorde många människor i vår del av världen till tvivlare på Guds försyn. Men den befriade också mänskligheten från skuldkänslor. Det skulle inte ha funnits någon möjlighet att undgå det förfärliga

genom ett bättre sätt att leva. Det hade ändå skett. Men idag, med dagens och morgondagens katastrofer i klimatförändrings spår har läget förändrats. Vi har del i katastroferna – en växande skuld. Ett tungt ansvar. Ett förfärligt ansvar.

För en tid sen fick jag några timmar över i väntan på ett flygplan på Bryssels moderna storflygplats. Där, lite vid sidan, en våning upp i terminalbyggnaden, fann jag fem små kapell, för vila och bön för jäktade resenärer. Ett katolskt, ett ortodox, en synagoga, en moské, och så ett protestantiskt. Det sistnämnda var klätt med omålade furubräder på insidan, som denna kyrka. Framme på altarbordet låg en uppslagen bok. Jag gick fram och fann en bönbok, där många skrivit upp sina förbönsämnen, och korta enkla böner. Tidigare på samma dag som jag var där, hade någon skrivit: ”for those who suffer from our way of living.” *För dem som lider av vårt sätt att leva.*

Ja, vi kan be. Men vad kan vi mer göra, vi kristna församlingar? Vad kan vi ge dessa våra minsta bröder? Vi kanske inte bara ska läsa historierna om den yttersta domen som en fråga om vår egen personliga frälsning, utan också som en berättelse om mänsklighetens räddning. Vad kan vi bidra med, till den? I avkristnade länder som vårt är den frågan egentligen viktigare, eftersom vi som kallar oss kristna kanske har något att komma med som inte alla har, något att bidra med, inte för att rädda vår egen själ, eller vår kyrka, men för att det faktiskt behövs. I samhället. I världen.

En viktig sak att bidra med är vår tro att våra medmänniskor, alla våra medmänniskor är gudomliga, vår övertygelse att de har samma rättigheter som vi, även om de kommit hit till Sverige på falska identitetshandlingar gömda i containers, eller om de sitter under ett tak av säckväv uppspant mellan tre störar på en genomsur strand i Bangladesh.

En annan viktig sak vi kan bidra med från vår kristna tradition är puritanismen. Tron att alltför mycket av livets goda står i vägen för det som livet egentligen borde handla om. Pengar, mat, kläder, boende, kan vara viktiga när det verkligen är brist på det, men om vi inte lider nöd får det inte ta för mycket tid och uppmärksamhet från vår omsorg om våra medmänniskor och vår tid för eftertanke, meditation, och bön. Denna insikt om att vi inte måste hetskonsumera oss genom livet, inte måste jaga efter de senaste njutningarna och statusprylarna, inte måste arbeta livet ur oss och vår omgivning, inte måste sprida gifter och växthusgaser omkring oss där vi färdas fram, denna insikt förvaltar vi i våra kyrkliga traditioner – inte precis så vältaligt nuförtiden, men nu är det tid för oss att tänka efter, och blanda oss i samtalet om dessa ting, inte minst i samtalet utanför kyrkorna. Jag menar nu inte att sparsamma och ganska utsatta människor i *vårt* samhälle borde gå före i att predika en ny enkelhet – det finns andra bland oss som har mer att försaka, som bidrar mer till växthusgaser

och miljögifter än fattiga förortsänkor. Men också de fattigare bland oss i församlingarna sitter på kunskaper om hur man kan klara sig med begränsade resurser och en uthållig livsstil. Dom har mycket att lära ut till dem som inte vet hur man vänder kläder, lagar fattiga riddare av brödkanter, åker buss istället för att köpa en stadsjeep och tar på cykelsemester på Åland istället för att åka till Thailand två gånger om året. Om vi lever enkelt, och tycker vi har det ganska bra, ska vi vara stolta över det – och kräva att andra lär sig leva så. Har ni svårt att vara stolta över något så trist som att ni ändå kan hushålla er fram trots att lönepengarna tar slut redan den 15 i månaden? Ni skulle veta hur okunniga mina överklasskompisar är om hur man alls ska klara sig när bilmotorn skurit ihop och man inte har råd att köpa rent kött, eller få hjälp att städa varje vecka.

Det finns folk som vänder sig mot detta tal om en enkel livsstil. De menar att samhället mår bra av en ständigt ökande konsumtion av varor. Det är det som håller hjulen igång, och som leder till att nya produkter utvecklas, nya grejor att köpa, varav en del kanske också är nyttiga och ger människor över hela världen ett bättre liv. Om vi som har råd inte tar på oss vår plikt att köpa allt det nya så får tillverkningen aldrig luft under vingarna, och de fattiga blir utan. Så säger man.

Men om detta leder till att jordklotets ekologiska system kollapsar, står vi ju där till slut på våra soptippar och gråter. Om vi alls lever. Och dessutom, vi är ju inte dumma. Vi borde kunna ordna så att nyttiga saker utvecklades utan att vi måste köpa ihjäl hela mänskligheten.

Ytterligare en sak har vår kristna tradition att bidra med i Jordens utsatta läge, för att göra det möjligt för oss att medverka till en bättre värld trots en växande skuldbörda. Det är hoppet om Guds nåd. Inte för att bortförklara med utan för att frigöras av. Till ett bättre liv.

Mänsklighetens läge är utsatt. Jorden är ännu beboelig, och till och med god att vara på. Den närmaste planeten Venus är 600 grader varm på ytan, och har ett lufttryck som är 100 gånger större än här. Dessutom är atmosfären full av svavelsyredroppar. Mars, utanför jorden är en nästan lufttom kall ökentundra. Jupiter, Saturnus, Uranus och Neptunus är iskalla gasklot. De närmaste planeterna utanför solsystemet ligger på några ljusårs avstånd. Det tar många tusentals år också för de snabbaste raketer som finns att ta sig dit. Men visst finns det miljardertals ytterligare planeter i vår galax bara så mycket längre bort. Denna enorma stjärnstad, vår Vintergata, är en av miljardertals andra galaxer. Sannolikt finns det lika många planeter i var och en av de andra galaxerna. Men vi vet inte alls om det finns något liv på andra håll i detta väldiga universum. Ännu har vi i varje fall inte upptäckt något. Det är mycket glest mellan civilisationerna. Kanske är vi alldeles ensamma i universum.

Samtidigt vet vi idag att universum är mycket människovänligt. Om det varit lite annorlunda, om de naturlagar som materiens egenskaper och rörelse följer hade varit lite olika vad de är, skulle vi inte haft en chans att bli till. Hela den väldiga kedjan av händelser som vi ingår i, från Big Bang första ögonblick, när galaxernas uppkommer i universums gas, till stjärnornas bildas och tunga grundämnen uppstår i deras inre, ämnen som kastas ut från stjärnorna när de exploderar mot slutet av sitt liv, ämnen som sen samlas till nya stjärnor och planeter omkring dem, och livet kommer tillstånd åtminstone på en planet, på jordytan, och sen den förunderliga biologiska utvecklingen här hos oss, hela denna kedja är ömtålig och kritiskt beroende av att naturlagarna är som de är. Att vi kunnat bli till är ett under. Man måste kunna tänka sig ett oräkneligt antal världar, ja hela universa, som inte var så tursamma, där naturens lagar blev lite annorlunda och där därför inget liv alls kunde uppstå. Med vilken rätt, och av vilka skäl, skulle vi då förstöra denna *vår* underbara värld?

Gode Gud, hjälp de människor som lider av vårt sätt att leva. Och hjälp oss alla att leva ett bättre liv.

Amen.